

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
КАТЕДРА ПО АРХЕОЛОГИЯ
БЪЛГАРИЯ, СОФИЯ 1504
БУЛ. „ЦАР ОСВОБОДИТЕЛ“ 15
☎ (02) 9308/ 572



ST. KLIMENT OHRIDSKI
UNIVERSITY OF SOFIA
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY
1504 SOFIA, BULGARIA
15 Tzar OSVODITEL BD.
☎ (+359-2) 9308/572



СТАНОВИЩЕ

на Костадин Рабаджиев, д.и.н., професор по Класическа археология, член на Научно жури, утвърдено със заповед на г-н Ректора на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас (№ РД – 245/ 15.09.2022), по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. История и Археология, научна специалност Стара История (включително Праистория), обявен в ДВ бр. 45/ 17.06.2022 г.

1. В обявения конкурс, организиран за нуждите на катедра „История и философия“ във Факултет по обществени науки, единствен кандидат е главен асистент **Мартин Асенов Гюзелев**, д.и.н. Основание за неговото участие в конкурсната процедура е депозираната справка, че изпълнява минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ. Мартин Гюзелев е завършил специалност Археология в Историческия факултет на СУ (1998 г.), бил е редовен докторант към НАИМ-БАН с тема на дисертацията: *Селищна система по Западнопонтийското крайбрежие през I хилядолетие пр.Хр.: земите между нос Емине и Босфора* (защитена 2004 г.). Той защитава и дисертация за присъждане на научна степен „доктор на историческите науки“ в Катедра по Стара история, тракология и средновековна история към СУ „Св. Климент Охридски“ на тема: *Дионисий Бизантийски и неговият Анаплус на Босфора като извор за историята и културата на Югоизточна Европа* (защитена 2015 г.). Мартин Гюзелев е последователно главен асистент в РИМ – Бургас и преподавател в Катедра „История и философия“ към Факултет по обществени науки на Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ в Бургас. В конкурса той участва с хабилитационен труд, предоставен за дискусия под заглавие: *Каменните котви с три отвора от Българското Черноморие*, Бургас 2022 (ISBN 978-619-7559-284). Участва и с 28 бр. подбрани публикации – студии и статии по приложен списък.

2. Мартин Гюзелев е сред младото поколение в българската археология, възпитаници на специалност Археология на СУ, които навлизат амбициозно и с отлична подготовка за изследване на миналото на земите ни. Освен в публикациите, в участия в разкопки и научни проекти, това проследяваме и в преподавателската му дейност, в носената убеденост, че полученото знание трябва да се възпроизведе в

грижа за следващите изследователи. Значителен е наборът от дисциплини, които той преподава в бакалавърската програма, редовно обучение – 4 курса, насочени към стара история, тракология и археология; 5 в магистърската програма в редовно и задочно обучение, като тук акцентът е разширен с историческа география на Източното Средиземноморие и Балканите в картографията, а учебната му натовареност през годините е над приетия хорариум от 400 ч. Отделно са и формите на извън аудиторни дейности като дискуссионни лектории със студенти от клуб „Млад историк“ (посочена група от 8 студенти), както и 1 успешно защитил дипломант. М. Гюзелев редовно осъвременява учебната си програма и за дейността си той е атестиран с много добра оценка през 2020 г.

Важно за оценяване на дейността му е неговото участие в програми и научни проекти, всичките ясно обвързани с научните му изследвания, което го разкрива като задълбочен изследовател. Такъв е българо-френско-румънският проект „Pont Euxin“ за археологическо и интердисциплинарно проучване на територията на Аполония, в който той е зам.-ръководител (от 2010 г.); съръководител е на археологическите проучвания в проекта „Път на вярата“ в гр. Несебър (2013 г.), както и член на екипа на програмата „Месамбрия Понтийска и нейната антична територия“ към ФНИ (2013 г.); участва и в проект „Средно Черноморие“ за комплексно изследване на източния дял на Стара планина към ФНИ. Тук бих включил и дълъг низ от археологически разкопки в пространството на южното крайбрежие на Западния Понт, най-вече на територията на древните Месамбрия и Аполония, в които той е член на екипа като зам.-ръководител, съръководител или ръководител.

Мартин Гюзелев е участвал с доклади на национални и международни научни форуми, като музеен работник е разработвал тематико-експозиционни планове на временни и постоянни музейни изложби. А сред дейностите, които той върши са и експертизи на културно-исторически ценности, огледи на терен, оценки и идентификации за органите на изпълнителната и съдебната власт, в качеството му на вещо лице към регистъра на БОС.

3. В спектъра на научните занимания на Мартин Гюзелев се откроява темата за морето и мореплаването, за крайморските средища, в археологическото проучване на които той активно се включва. На тази тема е и монографията, с която той участва в конкурса – за един специфичен тип каменни котви с три дупки, почти единствени

следи за ранното корабоплаване покрай Западнопонтийския бряг. Текстът не е обемнен, структуриран е във въведение и пет глави, в края има заключение с основни изводи и приложение от каталог на котвите и списък на използваната литература (всичко 151 стр.). Целта е преглед на известните до днес артефакти и непреднамерен анализ на сведенията за тях, както е заявено във Въведението. Започнато е с обзор на писмените сведения за използване на котви (I глава), насочен към интерпретация на откриваните каменни артефакти и информативни за пристанищните съоръжения. Но някои от текстовете, както и данните от речници са цитирани твърде пространно, не бе наложително и двуезичното им привеждане, пък са допуснати и повторения, които дразнят (стр. 25-26 и 87-88). Историографският преглед (II глава) е много на място, за да се представят различните подходи към интерпретацията на артефактите и на тяхната дата, съответно на морските пътища. Интригата на написаното е в непредубеден анализ на малкото известно за тях – възстановяване на палеогеографската среда (III глава) по отношение на бреговата ивица и ситуацията на откритите котви спрямо нея и морското ниво в миналото, и спрямо археологическата среда (селища) на сушата, която е твърде неясна и заниманията днес са още в началото, а за съжаление единици са предметите, които ни са известни с точното местонамиране. Петрографският анализ за местния произход на камъка, от който те са направени, не е достатъчен за интерпретацията им и е търсен конкретен подход към струпванията от артефакти – тяхното разпространение спрямо селища и предполагами пристанищни съоръжения (IV глава), с информацията от регистрирани артефакти и подводни сондажи, съчетани със сведения на древни наблюдатели. Това прецизира картината по отношение на постигнатите с анализ дати на артефактите, като антитеза на предпоставената такава от идеята за морско господство на траките в Късната бронзова епоха и преди гръцката колонизация, а в това бих очертал приноса на направеното от Мартин Гюзелев. За достиженията на изследването свидетелстват и изводите в заключителната част – логично изградени, те предоставят убедителен прочит на тези твърде енигматични артефакти, които сякаш могат да се вместят във всяка епоха на дългата история на корабоплаването в Понта. Езикът, на който е написана книгата е професионален, изказът е конкретен. За съжаление не мога да кажа това и за оформлението на

книгата – твърде непрофесионално и с грешки, пример са илюстрациите в каталога – подходът не е еднакъв към всичките, което създава трудности в ползването му.

4. В конкурса Мартин Гюзелев участва и с 28 бр. публикации: студии и статии по приложения списък, от тях близо половината (13) са издадени на чужд език в престижни български и чужди научни издания и поредици; няколко (5) са публикувани в реферирани и индексирани издания; половината (14) са в съавторство, за което той е приложил декларация, в която е определил степента на участието си в съвместната научна работа (по §15 от правилника); 6 са публикации на археологически проучвания в АОР. И тук се откроява темата за морето в културата на крайбрежните обитатели, предимно в пространството по западния бряг и на юг от Хемус. Това е темата за корабоплаването и навигацията през провлаците в антично време (№4); тук и историко-географски анализ на сведения в *Анаплус* на Босфора от Дионисий Бизантийски (№5); също за Босфора и промените след превръщането на Тракия в римска провинция (№3). М. Гюзелев отправя поглед към провлака и през призмата на религиозните култове и пантеона на мореходците (№1 и 2). Към корабоплаването са и две статии, които дискутират вероятността Мандренското езеро да е било плавателно за кораби и което е отхвърлено, а с това и вероятността колонията Деултум да е притежавала голямо морско пристанище (№16 и 17).

Аполония е друг акцент в научните търсения на Мартин Гюзелев, той самият е участник в археологическото проучване и това са отчети в АОР за разкопки на територията на древния град (№8, 9 и 10), също и статии за представяне на обекти в каталози на изложби (№12, 13, 14), съвместни публикации на изследователския екип (№26, 27, 28), както и колективен доклад на международен конгрес (№15).

Месамбрия е друга от древните елински апойкии, в археологическото проучване на която М. Гюзелев участва (№19, 20); в темата за градовете по Западния бряг е и статията за тракийския Салмидесос, в която са тълкувани митографски сведения и писмена традиция, за да се осветли едно от енигматичните тракийски средища (№6).

Тук бих включил група статии, в които М. Гюзелев продължава темата на втория си докторат за гръцката географска традиция с историографски анализ на сведения за корабоплаването покрай бреговете на Тракия (№5, 21, 22, 23, 24). Други изследвания засягат разпространението на хераклеиската амфорна тара по южното

българско Черноморие (№7), или отделни епиграфски паметници (№11), както и нумизматични изследвания на монети на тракийски владетели от колекцията на бургаския музей (№25).

Това очертава облика на Мартин Гюзелев като задълбочен изследовател, концентрирал знания в обширната тема за морето и Тракия, в която той се утвърждава като специалист. Свидетелство за положителния отклик на написаното в археологическата колегия са многобройните цитирания в научната книжнина (списък). В текстовете не съм забелязал елементи на плагиатство, всъщност не съм и очаквал да откроя.

* * *

5. Заниманията на Мартин Гюзелев обхващат проблеми на древното мореплаване през проливите и по бреговете на Тракия във времето на I-во хилядолетие пр. Хр. до IV век сл. Хр. и в тях той проследява икономически, политически и културни контакти на елини с траки и римляни в пространството на Юго-Източна Тракия. А дискутира това с анализ на артефакти, тук и каменни котви, древни текстове, епиграфски паметници и монетосечене. Също и селищни структури, укрепления и свещени места, пътни връзки, гробни комплекси и пристанищни съоръжения. Анализира със знанията и уменията на историк, географ, епиграф, най-вече археолог. А в заключение бих сумирал достойнствата на предложените за обсъждане текстове в конкурса – всички те са в ясна връзка, което разкрива първо: мащабен подход, второ: ясна научна концепция и трето: професионализъм. Всичко това е основанието ми да гласувам положително за присъждането на гл. асист., д.и.н. **Мартин Гюзелев** на академичната длъжност „*доцент*“ и да препоръчам избора му от Факултетния съвет на Факултета по обществени науки.

16 октомври, 2022 г.

Костадин Рабаджиев